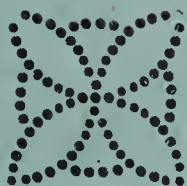

63

РЕВУН.

Сатира Осипа Маковея

ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

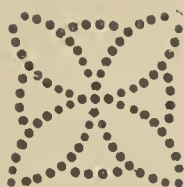
Накладом Руської Книгарні

850 Мейн Ст.

Вінніпег, Ман.

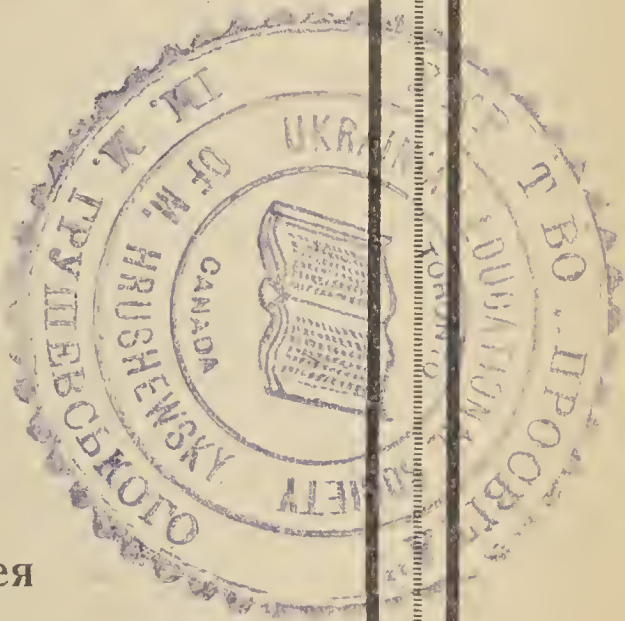
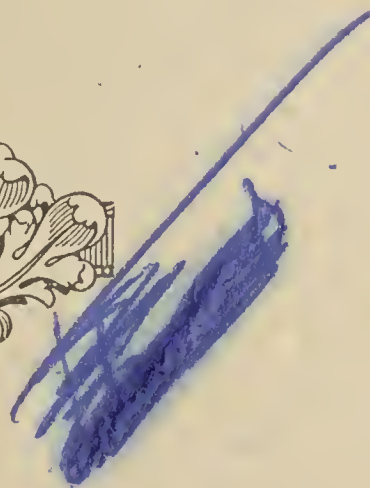
363

РЕВУН.

Сатира Осипа Маковея

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Накладом Руської Книгарні

850 Мейн Ст.

Вінніпег, Ман.

Чи не старість се надходить,
що сумує так душа?
Хто мій труд раз нагородить?
Ані слави ні гроша!

Стільки літ не дбав, що буде,
і співав пісні старі,
аж дивлюсь: не ті вже люди
і пісні не на порі.

Слави ними не заробиш
як за давніх, добрих літ,
людських душ не зворохобиш
і тебе забуде сьвіт.

Треба, бачу, не такої
пісні людям завести,
треба іншої, грімної,
щоб тягла всіх до мети.

А мета у нас велика:
маєм послів, як сьвятих;
і поезія й музика
і малярство — все для них.

Треба їм пісні співати, —
в них є сила, в них є власть,
про політику заграти, —
тільки се і славу дасть.

Най народ пізнає душі
всіх провідирів своїх,
то на морю і на суші
буде боронити їх.

І коли піде за ними,
нагадає і слівце,
що піснями голосними
славив труд їх і серце.

Є скарби неоцінені
в душах вибраних борців, —
щож, коли наші скажені
роблять дурнів з мудреців...

Я ж тепер вам заспіваю
не про всіх, бо годі враз,
лиш одного звелічаю,
найславнішого у нас.

Є вже пісня! є охота!
Граї же, кобзо голосна,
про страшного патріота,
чана посла Ревуна!

І.

Недалеко коло Прута
там стара громада є;
Богом і людьми забута,
родить діти і жне.

В сій громаді незаможній
проживав отець Ревун,
працьовитий і побожний,
добрий пастир, не дерун.

Був він раз співак хороший
і за співом пропадає,
та що мав за мало гроший,
дома хор собі складає.

Виховав собі з роками
одинайцять діточок
і у хорі мав, без мами,
п'ять синів і шість дочок.

Але ще не був спокійний
і молив ся: „Боже мій!
Дай мені квартет потрібний,
щоб я мав уже спокій!”

Бачив Господь, що старому
справді треба співака
і післав йому до дому
ще маленького синка.

„От тепер є хор, як треба:
п'ять дочок і шість синів!
І для Руси і для неба
дам борців, дам Ревунів!”

Так сказав старий і сина
Любомиром охрестив,
щоб, як прийде зла година,
мир любив і в мирі жив.

щоб зазнав утіхи сьвіта,
щастя-долі між людьми, —

і грімке „многая літа”
заспівав йому з дітьми.

Так сей син з любови до пісні
народив ся, не з буття, —
та стежки були незвісні,
що він ними мав іти.

II.

Мирко жив собі щасливо,
ріс скоренько, всім на диво,
і хоч нот єще не знав,
але славний голос мав.

Ще не знав малий і слова,
слава вже була готова,
що такого Ревунця
не було ще у вітця.

Що за розум! що за сила!
Мама на руках носила
і співала: „Любчик мій!
Любко, Мирко, мій пестій!”

„Знаєш — каже раз до мужа,
хоч я трошки вже недужа,
в костях чую вже гостець, —
чи на Мирку вже кінець?”

„Вже!” — сказав отець коро
тко

та всьміхнув ся ще солодко:
„Правда здав би ся ще бас,
але годі! буде з нас!”

А маленький, перконосий,
без краватки ще і босий,
при дівчатах тер вже ніс
і притьмом на руки ліз.

Ще не мав малий і року,
вже натуру мав широку
і в зимі одного дня
звеличав своє ім'я.

Того дня він був нечемний
і про вчинок свій таємний
мамці криком розповів,
на всю хату заревів.

Мамка хлопця розвинула
і на подушку шпурнула,
нахилилась — а він цуп!
вибив їй ногою зуб.

Мамка в крик — і вся родина
збігла ся нараз до сина;
дивлять ся, а він здоров,
тільки з зуба дле ся кров.

І рішили зараз разом;
„Годі се пустити плазом!
Вже від завтра за ту злість
Мирко тільки кашу їсть!”

Мама каже: „Я цікава,
а чи доленька ласкава
буде Мирцьови, бо страх!
що за лобур в пеленках!”

Тато каже: „Не жури ся!
Що за сила, подиви ся!
Замашистий хлоп, як дуб!
В першій році вибив зуб”.

„Тож то й є!” — так тітка ниш
ком —

Щоб не став лише опришком!
Все лиш коло нього скач,
бо як ні, то зараз плач.”

Вуйко каже: „Цитьте люди!
Він на Руси послом буде!
Всі прикмети в нього є!
Vivat Мирко! Най жие!”

І сповнилось слово віще —
але се вже я пізніше
все докладно оповім,
на науку вам усім.

То до посла ще далеко
і ним стати не так легко,
треба праці, таланту,
знати спосіб і мету.

III.

Мирцьо, хоч не знав, що буде
а вже хлопцем ліз між люди,
дуже нарід полюбив
і, як нарід, все робив.

Перше фірманом хтів бути,
а потім іти в рекрути,
далі став і пастухом
із маленьким Андрухом.

Коні страх любив і гласкав
і для поросят був ласкав,
бігав з песиком весь день,
а потому спав, як пень.

А нарешті до пекарні
внадивсь, де дівчата гарні,

слухав, співів кухарок,
не вступав ся ні на крок.

І навчив ся він там силу
співанок про красну мшлу,
як з маленьким у садку
бавить ся на моріжку.

Знав таких пісень багато.
аж з утіхи плескав тато:
„Що за голос! що за слух!
Мирку! ти є справді зух!”

Раз був празник у громаді,
зїхали ся гості раді,
їли, пили, що було,
і співали, аж гуло.

Мало їм було ще того,
попросили ще й малого.
щоб він гостям заспівав,
а він зараз шумки втяв.

„Ой, мамуню, я ся женю.
беру собі в попа Ксеню;
любить піп наш попадіс,
а я Ксеню молоду”.

Хоч слова сі троха прості,
„славно!” Закричали гості,
тільки мама Мирка хал!
„А ти лайдак! а ти драб!”

Вивела його із хати,
почала чуприну мняти,
та він вирвав ся і втік
до стодоли у сусік.

Там запхав ся у солому
і гадав щось покрійому,
далі з хати щось приніс
і до курника заліз.

Кури там уже сиділи,
бо вже спати йти хотіли;
Мирко спати їм не дав,
бо страшне щось загадав.

Лапав курку одну-другу
і кождіський на наругу
ножицями — що за злість! —
обтинав при тілі хвіст.

Та бо й когутам хвостатим
в серденьку своїм завзятім
не подарував хвостів,
так рубав, що аж упрів.

Кури наробили крику
на ту кривду превелику,
бо когут та без хвоста
просто бідний сирота.

Вийшла мама на подвірє,
а Мирцуньо сіє пірє,
кури ходять, як дурні,
когути, як смерть, смутні.

І приходить мама близько:
„Боже! що то за хлопчиско!
Мирцю! — каже — чи то ти
курам повтинав хвості?”

Аж плакати їй хочеть ся,
а Мирцуньо регочеть ся:

„З піря кров не потече,
а мене ще тут!” пече”...

Бог то зна, що за причина,
та завзятий був хлопчина,
правди в очи не ховав,
кривди не подарував.

IV.

Час минав — і рад-нерад
мусів Мирко йти до школи,
бо такий на світі лад:
кожде вчене, хоч і голе.

Вчив ся Мирко наш оттак,
щоб не мучитись занадто,
але славний був співак,
то не гриз ся ним і тато.

В першій класі рік сидів,
в другій класі вже два роки,
в третій рвав ся, аж горів,
на толоки, на потоки.

Се у літі раз було:
на дворі так тепло, гарно,
а у класі аж пекло,
спати хочеть ся, так парно.

Сам учитель не спішивсь
і дрімав ще десь у тіни,
а школярки зійшлись,
залягли подвіре й сіни.

Надійшов до школярів
Мирко й глянув доокола,

бачить: кождий аж упрів,
там потік, а ту є школа.

„Слухайте! — сказав тихцем
На що в школі нам сидіти?
На толоку всі бігцем!
Що нам зроблять? Ми не ді-
ти!”

І побігли хлопаки,
одіж з себе, вже в потоці!
Тішать ся, як гусаки,
та вганяють по толоці.

Аж тут Мирко із води
дивить ся: щось чорне в полі!
„Не минути вже біди!
Тато йде, а я не в школі!”

„Та не зловить він мене!”
Зараз вигадав пораду
і в bagno якесь масне
затягнув цілу громаду.

„Тато йде! Най кождий з вас
почорнить болотом тіло!
Тато не пізнає нас,
можемо вганяти сміло!”

За хвилину вже з bagno
вилізли, як чортенята,
і малого Ревуна
стали пхати против тата.

Тато з поля надійшов,
а чортята: „Слава Богу!”

— Слава в віки! — і пішов
тихо у свою дорогу.

Гей, як стали всі тепер
уганяти по болоті,
як би з них хто шкіру дер,
так кричали на охоті.

Та учитель розповів
тогож таки дня старому,
що се Мирко устроїв
страйк школярський покрийо
му.

А старий згадав чортів,
та до Мирка, до небоги, —
вибив, вибив, аж упрів,
там, де виростають ноги.

Так то батько, та ще й піп,
мучить часто сина в школі;
він гадає лиш про хліб,
а синок бажає — волі...

Легко то писати вірші
про науку, про книжки,
але Мирко щораз гірші
проживав потім роки.

Гриз ся батько, гризлась ма-
ти:
се-ж дванайцять співаків!
Лиш убрати, їсти дати
і післати всіх до шкіл!

Аж постарілись небоги
від тяженької жури,

від невпинної тревоги
за-про долю дівчорі.

Три дочки, коби здорові,
мали вже своїх мужів,
три сини уже у Львові
вчили ся на панотців;

але шестеро не мало
свого хліба ще в руках
і будуччини шукало
ще по школах, по книжках.

Поміж ними наймолодший
був найгірший Ревуном,
хоч для мамі найсолодший,
та для тата — полином.

Як пішов лише із дому,
де й подів ся в нього хист:
вбили хлонця, як соломі,
імперфект і аорист.

Мудрі Греки і Римляни
в нім будили тільки злість;
що на книжку часом тляне,
зараз чує в серцю млість.

Мав якусь відразу люту
до усіх старих часів;
вчив ся, мовби за покуту,
і що півроку тремтів.

Першу клясу повторяв він,
в другій вчив ся тільки рік,

в третій знову два куняв він,
а з четвертої утік.

Як утік, зажив у тети,
вже до батька не вертав,
згадував старі квартети
і з нудьги весь день свистав.

Ніби в днину він учив ся,
то хапав за ціп, граблї,
а в ночі десть волочив ся
самотою по селі.

Тітці на докори вічні
все балакав про свої
студії етнографічні
і повіря про змії.

„Щож се за така наука?“
все питала ся вона,
поки раз якась гадюка
не вжалила Ревуна.

Раз над ранком чує тітка:
щось так стогне під дверми!
Що се? чоловік, чи кітка,
чи куниця між курми?

Слухає: се Мирків голос!
„Цьоцю, прощу, отворіть!“
Тітці задубів аж волос:
се-ж Мирцуньо, а не кіт!

Скоро сьвічку засьвітила,
до дверей стара біжить,
дивить ся — ох, мамко мила!
Мирко на землі лежить.

Покровавлений, обдертий,
мов утік опришкам з рук!
Тітка в плач: „Ох, Мирку впер-
тий!
Маєш студії гадюк!“

Студії не все веселі,
що не зробить чоловік!
Сам полізе до гадюки,
а потім марнує свій вік!

Ох! Мій Боже! для науки
неодин житє вже дав, —
і Мирцуньо у постелі
місяць про змії гадав.

Щось там люди говорили
що бурлака — Любомир,
що баби його сварили,
що в ночі ходив на жир...

Але що то бабська злоба!
Се певнісько все брехня!
Повторяти не подоба!
Се-ж було все не за дня!

Мирко побут лиш народний
хтів пізнати — тай кінець!
І за труд свій благородний
мав що цаль — один синець.

Але се часи вже давні!
Що там згадувати се!
Тут події иньші славні
нам історія несе.

Мирко повторив четверту,
бо натуру мав уперту,
як завзяв ся, не піддав ся,
вчив ся, мовби для концерту.

Мирко вже засїв і в пятій,
виріс сильний і пузатий,
вже і вуса, як покуса,
вилізли під ніс пиркатий.

Він чесав їх що хвилини
і від носа і з долини,
а у грудях, не при людях,
серце рвалось до дівчини.

Бо при людях злі закони
ставлять кари, перепони, —
а тут любка, як голубка, —
к чорту всякі заборони!

Мав професор від природи
служку Гандзю для вигоди,
бо з роками за книжками
харч йому у коршмі шкодив.

Так ся Гандзя люба мила,
вже три роки, як варила,
добре їла і товстіла,
пана, як могла, дуріла.

А наш Мирко придивив ся
і у Гандзі залюбив ся,
ходить, блудить, сьвітом ну-
дить,
страх тяженько зажурился.

Бо така любов — то горе,
втіхи мало, лихо скоре,
ти люби ся і диви ся,
чи не слідять професори.

Але серця все не спиниш
і за любкою полинеш,
за кухарку приймеш сварку
і у пеклі радо згинеш.

Мирко гинув за красою,
за красою кремезною
і горячу свою вдачу
все спокутував бідою.

Звісно, кровця не водиця,
а тут Гандзя, як копиця,
та ще й зирком глип за Мир-
ком,
ласить ся, як хитра киця.

І зійшли ся раз безпечно,
полюбили ся сердечно,
розмовляли і зітхали,
цілувались безконечно.

Як вернув потім до хати,
їсти не хотів ні спати,
без вечері на папері
став поезию писати:

„Гандзю красна, Гандзю лю-
ба,
ти мій рай і моя згуба” — —
і затяв ся, рим не вдався,
вийшло: шуба, зуба, дуба...

Ех, прокляті вірші, рими!
Величай же любку ними!
Слів є сила, любка-ж мила
має тішитись дурними...

Місяць так кохавсь хлопчись
ко,
аж зігнув ся бідачисько
то з розпуки, то з науки,
а тут піврік вже був близько.

Пан професор, що мав Ганну
зводив сварку безнастанну,
під без жару, мов за кару,
всю молодіж безталанну.

Мирко знав, чим се скінчить
ся,
кпнув завчасу учить ся
і спокійно безнадійно
ждав — нехай старий ска-
зить ся!

Передав — се звісне діло!
Та його се не боліло, —
від напасти не пропасти,
тільки в серці накипіло.

VII.

На весні якось у свята
знов прийшла його бута;
він у ланку, без кота,
наловив миший богато.

Зладив скринку із дірками,
обвинув і зерна дав,

миши всі туди зігнав
і убрав усе квітками.

З тим пішов, куди, не знати,
се було уже смерком —
і поклав букет тайком
на вікно чиєїсь хати.

Пізно вечером вернув ся
пан професор із парні,
бачить: квіти на вікні —
і над рожами зігнув ся.

Гандзю! — кликнув — звід-
ки квітки

— Я не бачила ще їх!
Хтось із школярів твоїх...
Але хто би? Може діти?

Взяв коробку із квітками,
нюхав, оглядав:
„Я цікавий, хто се дав?“ —
і поставив між книжками.

„Там щось лазить у коробці!“
каже Гандзя. — „Покажи!“
— Ні, чекай! Ти подивись!
Се дали цукорки хлопці...

І поважно став виймати
скриночку зпоміж квіток.
аж тут миши раптом скок!
впало двайцять серед хати.

Ой! — скричала Гандзя стра-
шно
і на ліжку пача гоп!

А професор, сильний хлоп,
і собі-ж туди відважно!

Ех! шкода, що Мирко любий
сам не бачив, як потім
томоніли на веселім
Гандзя і професор грубий.

Аж до ночі воювали,
били миши по кутках,
під диваном, на книжках
поки погань розгнали.

Мудрий Мирко, се вже видко,
тай професор не з дурних;
по кількох словах марних
віднайшов Мирцуня швидко.

Той не дбав про се чи мало,
чим коробку обвивав,
взяв папір, що дома мав,
а там кілька слів стояло.

По письмі його зловили!
Що крутив, не допомгло!
Ну, і лихо надійшло,
бо на карцер засудили.

Але карцер ще не лихо,
та професор пік тепер,
наче з хлопця шкіру дер,
хоч той вже сидів страх тихо.

Так допік йому у школі.
так двійки-трійки писав, —
Мирко пальці аж кусав,
так бажав життя на волі.

І діждав ся! Вікна вибпв
у професора в ночі,
та до дому вже йдучи,
свого-ж ворога надибав.

Тільки й був уже у школі!
Вигнали зі шкіл біду!
Не зазнав там гаразду,
а тепер зажив на волі.

Він блукав, як ніч, так днина,
аж боліла голова,
а тимчасом у жнива
жвава Гандзя мала сина...

Пан професор прослезив ся,
що діждав ся пеленок,
що в колисці був синок,
і з Гандзею подружив ся...

VIII.

Добре, у кого весіля,
але в Ревуна біда;
у професора неділя,
а у него середа.

З дому невеселі вісти:
батько — мати вже слабї,
тут ні вбрати що ні їсти, —
вяне Мирко у журбі.

Та не згине вдача сьміла
і проворна і метка:
Любомир пішов до Діла,
став там за помічника.

І почав писати пильно
у газету все, що знав:
професорів лаяв сильно
і гімназії картав.

Про політику япанську
і про „овид, повен хмар”,
про нахабність, злобу пансь-
ку —
все писав наш дневникар.

Поки на свою дорогу
не попав по манівцях
і поезию — небогу
взяв на муки, що аж страх!

Критики літературні —
ось якої він завів!
Всі були у него дурні,
тільки він все розумів.

Миролюбом він назвав ся, —
де вже в чорта миролуб!
Де поет лиш показав ся,
зараз брав його за чуб.

Сім поетів він позбавив
слави їх за двацять літ;
пять повістярів прославив
так, що став гіркий їх сьвіт!

І мене тоді спублічив
сей скажений Миролуб:
збірку віршів покалічив,
вибив їй, як мамці, зуб...

Се така вже наша доля,
славні братя по пері:
лає нас, чия лиш воля,
а читають — школярі.

Але я за те не мщу ся:
ось і Ревуна хвалю!
Я і з Діла щось навчу ся,
я і критиків люблю.

Рік цілий він так пустошив
засів на полях сумних
і з гаїв, садів полошив
соловіїв голосних,

Поки знов доміркував ся,
що для него иньший шлях, —
і він любо усьміхав ся,
потопаячи в думках.

Всіх поетів чорту в зуби!
Музикантів на сьміте!
Малярі най топлять груби!
Лиш посольство — се жите!

Тут навчило Мирка Діло:
ріж і бий і сотні душ,
всіх ганьбити можеш сьміло,
тільки посла ти не руш!

Будь той посол і худоба
і дурак із дураків,
він незаймана особа,
він учитель Руснаків.

Послом бути! Легка рада!
Та чи вибере народ?

Звідки знати-ме громада,
що ти справді патріот?

Ех! пусте! роби, як другі!
Хвильку вибрану лови
і збйрай собі заслуги:
де лиш ступиш, там реви!

Про що хоч реви, та дуже!
Будеш славний і за день!
Нашим людям се байдуже,
хоч ти будь дурний, як пенъ.

Бо ми розум поважаєм,
та не любимо його!
Гуку-стуку ми бажаєм,
аби нами аж трясло.

Все те Мирко добре бачив
і мотав собі на вус:
„Хоч я дещо попартачив,
я не згину, бом не трус!”

IX.

І не згинув наш Ревун!
Хоч нераз набідував ся.
та журбі не піддавав ся,
викрутив ся, наче вюн.

Батько вже старий умер,
мати зажила у сина, —
Мирка відреклась родина,
що ту діяти тепер?

А тут на! хоч сядь та плач!
Мусів Мирко йти в рекрути

і три роки в службі бути —
просто, з моста в воду скач!

І чого він не зазнав!
Нї пощади нї поваги,
тільки лайки і зневаги:
капраль Мирка дурнем звав!

Не питав, що сеж є пан
і при Ділі перший критик,
сипав лайку, сипав притик
і не жалував кайдан.

У кайданах, без провин!
Скули руку із ногою
і лишили так з нудьгою:
думай, синку, шість годин!

А звичайно йди вганяй
по полях, як хорт голодний,
вже й ходити ледви годний,
бігай, лапай та стріляй!

Боже! як то він колись
по толоках бігав жваво,
а тепер вже не цікаво,
ноги вже під ним тряслись...

А до того нї гроша!
Одіж проста і погана,
не для Мирка, не для пана. —
аж соромить ся душа.

Раз він вечером іде;
бачить: Гандзя! Що за зміна!
Канелюх, як вязка сїна,
сукня улицю мете.

Гандзю! — кликнув — чи се ти?

Як ся маєш? чи здорова?
„Прошу! Я професорова!
Десь не можна перейти!”

Ов! — сказав він і скипів:
Хай тобі у серце трястя!
Я довів тебе до щастя,
сам пропав, збіднів, схлопів...

А ти пані! в гору ніс! —
Тай не докінчив проклону,
бо з його баталіону
дітько майора надніс.

Жаль напав його і злість.
Сьвіт такий; він простий жов-
нір,
бридка одіж, голий ковнір —
і вечері він не їсть...

Вечір збавив на жалях,
з ніким слова не балакав,
сам трохи-трохи не плакав
і не ївши спати ляг.

Та не спав, нудьга взялась,
рантом аж зірвав ся з ліжка:
„Чи жива ще? Чи небіжка?
Аджеж ж кривна се якась!...”

І як другий день наспів
зараз віднайшов своячку,
ще незамужну богачку,
панну Рипцю з Ревунів.

Се була якась сестра
діда ще чи може дядька —
сьвіт забув її вже батька,
Рипця вже була стара.

Вже з пів сотні літ жила,
та казала що лиш трийцять;
але се булаб дурниця,
тільки бридка страх була.

Мала гроші і хати,
штучні зуби і волося,
та якось їй не вело ся,
мужа не могла найти.

Нарікала на жите,
на мужчин, що самолюби,
заглядають тільки в зуби,
не у серце, не чуте.

Аж тут Мирко в хату, гість,
мов не з тих мужчин: приєм-
ний,
молодий, дотепний, чемний,
славить Рипцю, не і їсть.

Так цілує по руках
і сьпіває так чудово!
Рипця віджила на ново
по своїх смутних роках.

Розмовляли, як з книжок,
все лиш про еманципацію,
духову аристокрацію,
і неволю всіх жінок.

Мирко в серце заглядав
і сягав часом глибоко,
Рипцю поважав високо
та своє при тім гадав.

Що робити? Хоч стара,
але покидати шкода...
Що там молодість і врода!
На молодшу ще пора.

Так три роки перебув
і хоч не обріс він салом,
хоч не став і генералом,
але фрайтром таки був.

Х.

Вийшов з війська фрайтер
Мирко
й зажурив ся дуже гірко:
що робити? що почати?
Ані хліба, ані хати!

Покрутив ся сюди туди
і у посла Скоропуди
став за писаря з потреби, —
мусів дбати сам про себе.

Посол сей був адвокатом,
аристо- і демократом,
буржуа, соціялістом,
а в потребі й анархістом.

Як кому було потрібно,
все він боронив подрібно
параграфом і крутарством,
людяністю і варварством.

За такі важкі прикмети
славили його газети —
він став послом і у Відні
боронив свій народ бідний.

Хоч платив він страх мізерно
але Мирко виграв терно,
що в такого патріота
бачив, як іде робота.

Бо у нас колись духовні
дбали про кишені повні
і лишили людям — духа
без чобіт і без кожуха...

А потому професори
йшли зі сьвітлом в темні но-
ри
і лишили людям — кноти
для просьвітної роботи...

Аж настали адвокати,
перестав народ блукати;
тут процеси, де не ступали,
і за гроші правду куняли.

А народ наш дуже добрий,
у війні, як лев, хоробрій,
і у мирі небезпечний,
любить процес безконечний.

Як не буком, то язиком.
Як не лайкою, то криком,
все воює, з ким попаде,
для потіхи, для розради.

Хоч за бучі, за зневаги
вчить ся у тюрмах розваги,
він не дбає і, як брата,
любить свого адвоката.

Так любили й Скоропаду,
з ним і в пекло і до суду
і на віча і до бою
бігли земляки юрбою.

У такого оборонця,
наче у промінях сонця,
вирослав Ревун на славу,
з ворогами на розправу.

І пан посол мав вигоду,
бо небавом у народу
виручав його завзятий
писар Мирко язикатий.

Де було потрібно мови,
щоби тріскали окови,
щоб покласти душу й тіло,
там ішов наш Мирко сьміло.

Не було народних зборів,
де-б не лаяв професорів,
і пошів за їх деруньство,
і Ляхів за їх різуньство.

Тільки посла Скоропаду
величав, як спаса люду,
що забув на свої діти,
аби за народ терпіти.

Люди слухали науки,
плескали з утіхи в руки

страх подобалась їм сьмі-
лість
і відвага і заїлість.

А Ревун уже роззвіривсь
і на дідичів заміривсь,
став про страйки навчати,
як панів прогнати з хати.

А було село Підлуже,
що дрімало у калужі,
без опіки, без притулку,
наче сирота заулку.

Був там дідич, граф Підлусь-
кий,
що пожер би нарід руський;
все писав, що він лїнливий,
хоч між ним він був щасли-
вий.

Там то сих наук про страйки
слухали, як діти байки,
і село, що вічно спало,
скрикнуло: „Платять за ма-
ло!”

У жнива зробили бучу
і у бійку неминучу
затягли людий зі сотку
на забаву на коротку.

Бо який се страйк без бійки?
Наче танець без дурійки,
мов пиріг та без сметани, —
як без бука лад настане?

Страйк удав ся, мов весіле,
бо було в роботі кіле;
з бою вийшли три каліки,
мали памятку на віки.

Не грімка була забава,
та пішла по сьвітї слава,
бо усі ті вчинки сьмілі
Мирко описав у „Ділі”.

І пан дідич до газети
написав про всі прикмети
Ревуна і гайдамаків,
про хлопців і всіх лайдаків.

І довідали ся люди,
що у посла Скоропуди
писар є, великий злістник,
анархіст і буревістник.

Всі пани його ганьбили,
та свої хвалу трубили —
і сам Мирко дивував ся,
що таким великим став ся.

Страйк — се играшка не про
ста:

тут жандарми і староста,
Львів і Відень і Європа —
і всі не люблять бунту хлопа.

Не гадали Підлужане,
що на них нещастє гріє;
і Ревун не знав про лихо,
що ішло на нього тихо.

Раз іде він із каварні,
оглядає слуги гарні,
аж тут суне сорок мужа:
всі селяни із Підлужа.

Разом ланцюшками скуті,
ріхму, чорні, необуті,
йдуть сердеги у вязницю
як ягнята у різницю.

Із усіх боків сторожа,
із жандармів огорожа, —
ось тобі і страйк, Ревуне!
Бачиш, де громада суне?

Мирко глянув і покмітив,
що за похід він ту стрітив,
і страшенно люту допись
зараз вислав у часопись.

Був се крик і зойк розпуки,
на такі нелюдські муки;
був се гнів і рев могучий
на зневагу й тлум болючий.

Тільки не згадав одного,
хто довів селян до того,
хто лишив їх без поради,
на поталу без пощади.

Але в нас таких немало,
що голосять, що попало;
підпалять суху солому,
а самі біжать до дому.

Ой, зазнали Підлужане,
що на цілий вік їм стане

того горя, тої муки
і зневаги і розпущи.

Місяцями у вязниці
тінiali ся, як кертци:
Мирко став народолобцем,
а громада душогубцем....

XI.

Ох, мій Боже, як то в нас!
Все біда йде за славою!
Мушии спати, тай нераз,
хоч і славний, під лавою.

Людам вірно все служи,
з охотою однакою,
а в холяві ніж держи,
бо прискочить з ломакою.

Та найгірші вороги
ті, що звав ти їх друзамн,
що чванять ся навкруги
лиш своїми заслугами.

Ти поміг їм у людий
промовамн огнистими,
величав за хліб твердий,
і сьвятими і чистими;

а вони такі сьвяті,
що у пекло аж просять ся;
на устах слова пусті,
і з сим крамом скрізь носять
ся.

Мирко довго ждав і ждав,
щоб і посол подякував,

красну плату за те дав,
що йому все надскакував.

що в огонь за ним ішов
з налицею готовою, —
і діждав ся: лист прийшов,
та не з грішми, — з вимовою

„Киньте, панцю любий, раз
сі хитрощі не лисячі!
Я лиш трачу через вас
і клієнтів і тисячі...”

Ревуном аж потрясло:
„Знаю! втратив Підлуського,
бо я збунтував село —
се у посла у руського?!

„Ах, ти злодію масний,
мало гроший нажер ся ти?!
І тепер ти ще гнівний,
що з дідичем задер ся ти?!”

І махнув йому за се
лист довжений з обидою,
та від нього вже на все
відвернув ся з огидою

Просто з міста почвалав
то селами то луками
й кого стрітив, навчав-
таємними науками.

Кождий слухав новини,
що всі посли нечесні з,
що злодії всі пани,
а свої ще облесні.

Скоропуда перший з них:
дуже скоро надумав ся,
виріс на хлопах дурних,
а з панами покумав ся...

Та в Підлужу хтось доніс,
що за речі розсівано
і Ревун як стій заліз
у біду несподівано.

Тут його жандарм зустрів
на розмові з громадою,
взяв сердегу і повів
у містечко з парадом.

А в містечку завели
патріота народного
у тюрму і там замкли
нещасного, голодного.

Ту пізнав ся він тепер
з народними злодіями,
і у нього дух завмер
із усіми надіями.

За багато і нараз
горя-лиха зібрало ся,
чар життя в душі погас,
серце в кусні пірвало ся....

Ждав він тиждень і тужив
за волею й печеною;
розважав, як всім служив
з порожньою кишенею,

як він плакав у кутку
над волею народною, —

і рішив ся вмерти ту,
ще й смертю голодною.

Три дні зупи в рот не брав,
аж суді всі журили ся,
вже на силах гет охляв,
тільки очі світили ся.

Написав еще листок,
попращав ся із Ришцею,
щоби Бог за кожний крок
відплатив їй сторицею,

і чекав на смерть готов...
Та суд його помилював,
і провини не найшов
і до зупи не силував.

Тут і Ришця в добрий час
надіслала даруночок,
сто корон на перший раз,
щоб не згинув Мирцуночок;

і Ревун за день віджив,
тільки серце смутило ся,
за спокоем дух тужив,
і сумління журило ся.

Що мені се за жите!
Чи хто працю добачує?
Тітка поміч подає,
а народ лиш розхвачує.

Та в тім смутку не забув
розтрубити газетами,
сю біду що перебув,
з геройськими прекметами

І дізнались земляки,
що на Русі є мученик;
жаль і радісні думки
бухли в душах засмучених...

XII.

По тяжкій та гіркій
службі він пішов до брата:
тут і харч і тепла хата,
тут вигода і спокій.

А при тім увесь дім
розвеселює ту птичка:
братової се сестричка,
панна Оля, люба всім.

Хоч би ти з гризоти
жити вже не мав надії,
все своячка ся уміє
втіху в душу навести.

В голові все нові
збитки, видумки дитинні,
все сьміють ся сі невинні
очи карі та живі.

У садку в холодку
Мирко часом спати ляже,
а вона йому замаже
губи соком з часнику.

Він лежить, любо снить,
так би спав собі ще ранком,
Оля йде вже з повним збан-
ком,
ле на ліжку і кричить.

Та за се принесе
аж до ліжка добру каву
і пічне якусь цікаву
мову, що його гризе.

„Чому ти сі листи,
що їх дістаєш від Рипці,
у якійсь ховаєш скритці,
що не можна їх найти?

І чому на саму
згадку про часи у школі,
та такої злої волі,
що зробив ти і кому?

Що ти втяв, що ти став
тільки фрайтром за три роки?
І чого лиш тиснеш боки,
а до праці не цікав?

Ти не зух! ти лінюх!
До роботи за лінивий!
Все кричиш, що нещасли-
вий,
а з дармованя аж спух!”

Так плете і пuste
і розумне без пощади,
що аж Миркови з досади
волос у гору росте.

Він сумний, не гнівний,
усьміхає ся до Олі:
гарна, як та квітка в полі,
лиш язичок страх верткий.

А таке то пухке
та веселе сотворіне,
що зворушило б каміне,
не лиш серденько м'яке.

Вечером за двором,
де співвають соловії,
Мирко все снує лиш мрії
за змарнованим добром.

Раз вона, як серна,
бігала поміж грядками,
а він лапав улличками,
кликав: „Зачекай, дурна!

Зачекай! не втікай!
Щось тобі сказати маю:
Олю, я тебе кохаю!
Я загину! ти мій рай!”

„Що ти хоч! Не мороч
голови мені на дармо!!
Як тобі так дуже парно,
то іди і в воду скоч!

Чим ти є? Що твоє?
Де твої високі школи?
Я за фрайтра? Ні! ніколи!
Чи всі в тебе дома є?...”

— То ти так?! Я свояк —
і до мене се ти кажеш?
Не питаєш, слів не важиш,
думаєш, що я дурак?

„Може ні? Ти мені
не забеш чим небудь баки!

Слів огнистих від бурлаки
я не прийму, бо дурні!”

Мов нараз сьвіт погас
зблід наш Мирко, як хусти-
на;
вже сварить його й дитина,
що він трут і галапас.

— Ти мовчи! не кричи!
Чим я буду, ще побачиш,
і колись ти ще заплачеш,
що хотіла допечи...

Та вона, вже гнівна,
тільки подивилась грізно:
„Ні вже, Мирку, вже за піз-
но!
З тебе не буде хісна!”

Він стояв, аж зів'яв:
ще такого не бувало,
щоб дитя його навчало,
відповісти їй не знав.

Що за рот!... Весь народ
славить Мирка за роботу,
за посв'яту, за охоту,
що тернить, як патріот, —

а ту гусь, що за Русь
ні хвилини не терпіла,
Мирка вчити захотіла!
Почекай, я відплачусь!

Допекла ся мала
Миркови і таки дуже,

а вона собі байдуже,
десь у сад сама пішла.

XIII.

Знудило ся Ревунови
слухати такі обмови;
адже справді він здоровий,
ще заробить сам на хліб,

Він покинув свого брата
і душа його завзята,
на огонь, як піч богата,
забажала знов борби.

Бо чого даром сидіти?
Красше за народ терпіти.
щоб не лаяли і діти
дармоїдом, лінюхом.

Адже можна у народу
заробити нагороду,
жити ворогам на шкоду,
мати і собі хосен.

І найшов Ревун собаку,
мала масть, якусь трояку;
і до Ришці на подяку
із дарунком сим прийшов.

Знав він серденько дівоче,
що лиш вірности все хоче
і символ такий охоче
прийме з Ревуном у дім.

Тітка втішила ся ними
і хвальбами голосними

та котлетами масними
зараз приняла обох.

І зажив Ревун на ново
в тітки Ришці, їв здорово,
та чекав, коли їй слово
скаже важне, не пусте.

І найшов таку годину,
що сказати міг новину,
та своїх жалів причину
і до Ришці обізвавсь:

„Тітко люба! добре знаю,
з ким я тутки діло маю;
ви дасьте для свого краю
і майно своє і кров.

Поможіть мені з пів року
осягнути ціль високу,
бо не ступлю ані кроку,
як не подасьте руки.

Хочу мати для поради,
на науку для громади
і на кару без пощади
свій орган, щоб звав ся Бук.

Хоч сей титул гудзоватий,
але зміст у ній багатий;
зараз видко, що завзятий
і виразну має ціль.

Я покажу, що за штука
може вийти з мого „Бука”
і яка для всіх наука
по Україні попливе...”

— Добре! — каже тітка мила, —

я й сама таке б робила,
як би знала, та не сила —
я дам гроші, ти пиши!

Що за міць є у любови!...
А при грошах все готове:
на Різдво вже на Христове
появив ся перший Бук.

Був се справді Бук завзятий,
довгий, грубий, гудзоватий,
бук словесний, язикатий,
що де вдарив, був синець.

Бив сей Бук, куди попало,
аж краянам лячно стало, —
ще такого не бувало
хто би так без серця бив.

Та читали радо Бука
і не знали, що то скука:
тут було житє і штука,
штука лайки без кінця.

А ся штука в нас на Руси
люба всім, бо ми не труси;
а нагоди і покуси
до сварок богато в нас.

От тепер і Скоропуду
за зневагу і облуду
потягнув до свого суду
лютий Любомир Ревун.

Дав йому таке почесне,

справедливе, необлесне,
дав таке сьвідоцтво чесне,
що народ аж застогнав.

І що місяця у Буку
Скоропуду брав на муку,
словом бив його без гуку
на потіху ворогам.

Тай діждав ся незабаром,
що не лаяв посла даром;
посол, мов спечений жаром,
ласки в Ревуна просив.

Підсилав йому данину,
та в злу вибрав ся годину
і наставив тільки спину,
щоб Ревун на ново бив.

Тут до сойму йшли вибори,
а народ невчений, скорий,
в те, що пишуть редактори,
вірить, як в письмо сьвяте.

Скоропуда без мандату
міг велику мати втрату
і післав би грубу плату,
щоб страшний Ревун мовчав

Та не повелось бідаці,
шкода чести, шкода праці,
бо такому гайдамаці
рота грішми не замкнеш.

„Ну! нехай! — сказав меце-
нас —
хоч дурак на глум бере нас,

та народ наш не зведе нас,
давних вибранців своїх”.

Помилив ся! Так бувало,
як на Руси лиш свитало,
а тепер не так настало:
Ревуни в гору пішли...

XIV.

О, ви галицькі вибори!
Празнику що кілька літ!
Будять ся поля і гори
і про вас говорить сьвіт.

Кілько лиха, кілька крови,
кілько сварки, кілька слів
про недолю і окови,
про скажених ворогів,

а потому всі втихають,
на гаразд зі Львова ждуть,
визирають і зітхають —
ні, нема, — і спати йдуть...

Надійшло виборче сьвято
і тепер в Галичину;
кандидатів скрізь багато,
всі ратують вітчину.

Мирка се не дратувало:
все одно, чи той, чи сей,
тільки гриз його немало
Скоропуда фарисей.

Як?! він знову кандидує,
знову людям баки бє,

що народ терпить, бідує,
а він сам шампани пє!

О, пожди но, галапасе,
дам тобі твердий оріх!
Гет, за двері меценаси!
Маємо людей своїх!

У Підліжу там під гаєм
жив знакомий Мирка, свій,
він колись був поліцаєм,
звав ся Бурій Онуфрій.

Процесович, забіяка,
агітатор, галатин,
у Поляків гайдамака,
але Руси вірний син.

„Бука” знав він як молитву,
сам не раз писав у Львів,
а язичок мав як бритву,
страшно різав ним панів.

Хоч не раз і пробрехав ся,
і до бійки мав талан,
та у посли він не пхав ся,
мав повагу у селян.

Аж тепер Ревун завзятий
витягнув його на сьвіт,
сам поклав у кандидати
і поїхав у повіт.

Не оглянувсь Скоропуда,
всюди самі вороги;
дурні доказали чуда,
всі за Бурим навкруги.

Скрізь по селах видко Бука,
всюди Бурий і Ревун,
всюди та сама наука:
„Скоропуда Лях-дерун!”

„Слухай, хлопе! Лихо буде!
Твого носа там не сунь!
Хто захоче Скоропуди,
той на віки буде хрунь!”

Кинув ся й мецenas жваво
між селян і між поців,
всюди розмовляв ласкаво,
всюди боронив хлопів;

та у слід за ним ходили,
як ті мари вороги;
що посіяв, скородили
і ганьбили без ваги.

Надійшли самі вибори,
наче жнива для селян;
у містечку два табори,
тут господар, а тут пан.

Годі знати, як то буде;
всі перечать ся, гудуть;
справу рішать два-три люди
що за тим чи сим підуть.

Жде громада, галасує.
поки сходять ся пани,
і не бачить і не чує,
що хтось їде на кони.

Зліз, пустив коня самочас,

джергу зняв і зараз зник.
Цевно стане тут на понас —
та чого-ж так люди в крик?

„Гей! дивіть ся! Ото файно!
Ха-ха-ха! І хто се був?
Де подів ся? Прочитай но!
Хтось на хрунів не забув!”

Обступили люди шкапу
і регочуть ся, що страх!
Оглядають, наче мапу,
і читають по складах.

Шкана сива, немоторна,
ледви ходить по землі,
а на шерсти напись чорна:
„Се для хрунів на дреглі”!

Де не взяв ся у громаді
і Ревун та заревів:
„О! пани селянам раді!
Се мецenas їм привів!”

Сьміх у місті і забава!
Кожний шкапу оглядав,
Але виграла і справа:
газда Бурий послом став.

Се Ревун таке придумав —
хитрий з біса! знав народ!
Та нераз уже біду мав
і тепер замкнув свій рот.

Скоропуда повалив ся —
більше Мирко не хотів,

хитрощами не хвалив ся
і поїхав знов домів.

Але слава не пропаде!
Стала скоро голосна:
чули всі про мудрі ради
і кобилу Ревуна.

XV.

Мирко заслужив собі
відпочинок по журбі;
славним вже його зробила
сухоребра ся кобила.

Але що зі слави в нас?
Радість на короткий час.
Тут же треба далі в поті
мучити ся при роботі

Всякі забаги лишні,
лиш до „Бука” все лишні:
праця пильна і завзяга,
та слаба за те заплата.

Вже ніхто так не ганьбив,
ворогів у лоб не бив,
не кидав ся з гуком-стуком,
як Ревун зі своїм Буком;

та народ хвалив, читав,
і на вус собі мотав,
а прийшло ся гроші дати.
обійди ся без заплати!

Мирко гриз ся що число,
бо довгу вжеросло,

й дивував ся: що за штука,
не боять ся люди й „Бука”.

А тут дома щось не те:
Ришця щось таке плете —
треба з хати утікати,
або марно пропадати.

Мирко ходить і мовчить,
Ришця ходить і кричить,
що в людей не хоче ласки,
най лиш знають обов'язки.

І не доповість: які,
чи солодкі, чи гіркі, —
адже Мирко вірно служить,
так чого ще баба тужить?

Каже: „Мирку, я тебе
дуже люблю, як себе,
але ти застанови ся
і в будучність подиви ся!”...

І піде стара собі
сяде тихо у журбі.
щось ще шенне баламутно
і заграє страшно смутно.

Мирко дивить ся: біда!
Втік би радо, та кудя?
Так було тут любо-тихо,
а тепер на! маєш лихо!

Чи не збрикалась стара?
Не із лиха, а з добра

так чогось то захотіла
чи для серця чи для тіла.

Ще він не поміркував,
що за горе чорт наслав,
як тут Рипця відмінилась
і на диво розщедрилась.

Все купила: і кожух
і одержу й капелюх,
черевики, гарне біле, —
мов для Мирка на весіле.

Все те в шафах він найшов
і питав ся, що се знов?
Се чие? — спитав він грубо.
„Се твоє” — сказала любо.

— Тітко, я не знаю сам,
що за те я тітці дам.
Деж такі страшні видатки
на одержу, на манатки...

„Мирцю, Мирцю золотий!
Як би ти не був пустий,
ти би знав жіночу душу
і що я робити мушу.

Мирцю, слухай і розваж!
Дім сей мій, а був би наш,
як би ти... та шкода слова,
за любов прийде обмова”...

— Панно Рипцю, се не жарт?
Деж я стільки гроший варт?
— „Ах, Мирцуню, ще й пи-
таєш!

Ти собі ціни не знаєш...

Що мені з мого добра,
коли я вже за стара!
Проміняла вік на мрії
і не маю вже надії”...

Гм! подумав молодець,
бачу, йде вже мій кінець
Та най буде божа воля,
як така вже моя доля!

— Панно Рипцю, не грішій
і сумні гадки лишій!
Не зрікайте ся ще світа!
Ви ще жвава є кобіта!

„Ти жартуєш?” — Бігме, ні!
Ви подобались мені! —
„А чому-ж не скажиш ясно?
Ах! як се було би красно!”

Панно Рипцю золота!
Се у мене гризота!
Я кавалер не заїлий,
тільки так чогось несмілий...

„Ти несмілий! Ну, тай сміх!
Та таке жите то гріх...
Хоч я тиха, осторожна,
але далі так не можна”...

Мирко вуса круть і верть:
тут тобі вже, хлопче, смерть!
Га, що діяти? От щастя!
Але й Рипця ще придасть
ся...

— Тітко, я не самолюб,
завтра возьму з вами слюб...

— „І ще нині, хоч ми самі,
викаєш мені, як мамі”.

— Добре Рищю, не журись
і весело подивись!

Най помалу я привикну,
то тобі вже тільки тикну.

„Мирцю, Мирцю золотий!
Ти усе такий пустий!
Вір мені, що я вже гйбла,
так мене журба пришибла.

Я тебе люблю давно
і гадала все одно:
Я-ж тобі далека кревна,
але жінка близка й певна.

Ну, не думай, пожартуй!
Наречену поцілуй!
Ох! мій Мирку! ох, мій мужу!
Я тепер уже не тужу!”

І обоє в губи цмок!
що аж песик з ліжка скок;
не пізнав, що се тут сталось,
а то двоє покохалось.

Рищя вже тепер була,
наче дівчина мала:
бігала, співала, грала,
або Мирка цілувала.

Але слюб ізза дрібниць

відложили до м'ясниць,
щоб усе було готове
до досмертної любови.

День за днем минає, йде,
Мирко вже привик і жде,
жде, як вязень, що в м'ясниці
йде на віки до вязниці.

Що робити? Взяв — неси!
Женить ся не для краси;
троха молодости шкода,
та за се яка вигода!

Аж тут доля, як на злість:
наднесла цікаву вість:
пані Гандзя повдовіла,
Гандзя красна, люба, сьмі-
ла!...

В Мирка мов ударив грім:
адже в Гандзі красний дім!
Гандзя гарна, має сина!
Ох, гірка-ж, моя година!

Зараз написав єї
про гіркі свої жалі,
що вона вдова нещасна,
а така ще люба й красна...

А при Рищі аж пожовк,
посумнів, затих, замовк:
Що робити? От пригода!
Рищя жде вже! Гандзі шко-
да!

Так то доля навісна
жартувала з Ревуна,
поки вивела у люди,
та про се ще далі буде.

XVI.

Вже всі за плечима;
Рипця блискає очима,
а Ревун сумний, сумний
і на цілий сьвіт гнівний.

Коли чує, а у Відни
доживає рік послідний
рада послів, а потім
знов вибори, втіха всім.

Ох, колиб то послом стати
і у Відни погуляти,
погуляти за весь вік,
то віджив би чоловік!

— Слухай, — каже він — ко-
хана!

Не виходиш ти за пана,
ні урядник я, ні піп,
тільки дармо їм твій хліб.

Не спішім ся, нас лиш двоє,
зачекаймо ще обоє,
може доля пощастить
і посольство прилетить.

Я звину ся, ти поможеш,
троха гроший ще доложиш,
а я сам на все готов,
в бій полечу стрімголов.

Як потім то гарно буде!
Можна вийти межи люди:
жінка посла!... Красний сон!
А тепер я вітрогон...

Рипця слухала, зітхала,
але Ревуна кохала:
„Добре, — каже — попробуй
їдь на села й кандидуй!”

І поїхав Мирко втішний,
справджувати сон розкішний
в сей округ, де Бурій був
і де славу роздобув.

Знов приняв ся праці труду,
щоб звалити Скоропуду,
збори скликавав і там
говорив таке хлопам:

„Я народ наш ще з дитини
і по ночах і за днини
всюди пізнавав, де міг,
щоб йому потім поміг.

Покінчив я, правда, школи,
та панком не був ніколи;
не хотів я жити з вас,
як учений галапас.

І у війську був три літа
та багато бачив сьвіта;
знаю, що за розкіш гвер,
мало сам з біди не вмер.

А потому жив я з вами,
з мужиками, не з панами,

побивав ся за хлопів,
хоч люблю я і поїв.

Вчив людей, де був, а далі
я карав ся в криміналі —
за кого ж то? За народ!
бо я чесний патріот!

А потім писав я Бука,
щоби світло і наука
поміж вас на села йшли
і до щастя довели.

Зі своєї я кишені
сипав гроший повні жмені,
щоб той Бук не випав з рук,
щоб наш ворог тріс і пук!

Так я мучив ся роками,
бо ішов лиш з мужиками,
а тепер я вже доріс,
щоб тягар ще більший ніс.

Як я стану послом, люди,
коли ваша ласка буде,
я за хлопа дам і кров,
аби він лиш був здоров.

Всюди по краю зlodії —
пан нічого їм не вдіє,
бо він сам в людей краде
і з панами пити йде.

А я хлоп, хоч, звісно, вчений,
хлоп завзятий, запечений;

знаю, що потрібно вам;
я добуду все і дам!!

Перше: треба скасувати
всі податки і всі плати!
Друге: панські всі лани
мають мати Русини!

Бо на сих ланах робили
наші предки до могили;
тут є наша кров і піт
вже від тисяч — тисяч літ.

Третє: справа оборони;
військо стоїть мільйони!
Але на що військо є?
Хто родив ся, най живе!

Слухайте-ж єще ласкаво!
Хлопе, де є твоє право,
твоє право, твій закон
і жите без перепон?!

Ти бідуєш, ти горюєш,
в собі вже душі не чуєш,
а заплата: голий борщ,
Сядь і тільки брови морщ!

Ох! бо й є чого журитись,
як довкола подивитись!
Скрізь неволенька гірка!
Всюди кривдять мужика!

Я, панове господарі,
як то сонце в чорній хмарі,

хтів би вас огріти всіх,
любих братчиків моїх;

але вам потрібно ліса,
а лісів у нас до біса!
Та чиї вони? чиї?
Ані ваші, ні мої!

А худібка ваша блудить,
білим сьвітом ходить, нудить,
багне травки — і нема,
а ту йде тяжка зима!

Все те треба вам набути!
Требаж знати, треба чути,
де в кого найти усе,
що вам щастє принесе.

Я готов іти до бою!
Не поможу головою,
то поможу кулаком,
всюди з братом мужиком!...”

Ех, та де я годен, брате,
то списати, розказати,
як Ревун хлопів любив,
як панів язиком бив.

Се ціла нова наука,
не наука, але штука,
хлопа словом потягти
до великої меті.

Тут і Бурій на підмогу
людям вказував дорогу

як перемогти біду
і дійти до гаразду.

„Скоропуда все дурив вас
і за ніс лише водив вас;
а Ревун є наш, не пан,
він лиш вибавить селян!”

І пішли по селах збори,
кинулись агітатори,
говорили день і ніч,
будували Русь і Січ.

Всюди і Ревун балакав,
сердив ся, ганьбив і плакав,
радив, тїшив ся, учив
і хвилинки не спочив.

Аж змарнів він, бідачиско!
Та жнива були вже близько,
день виборів вже ось-ось!
Ах, коли б лиш повелось!

Як він ждав нетерпеливо
на сю днину, на се жниво
Вже захрип, затих, замовк,
і похнюпив ся й пожовк.

Господи, коли не вдасть ся,
не втечи вже від нещастя;
Ришця жде вже — пропадай!
Хоч за море утікай!

Та ласкавий Господь з неба
знає, що кому потреба:

Скоропуда бороздив,
але Мирко побідив.

І пішли тепер сьвітами
нильні письма, телеграми,
що дістала Русь сумна
пана посла Ревуна.

Втішили ся Риця й Ганна
і країна безталанна
і родина, що народ
знає, хто є патріот.

Тішив ся і Мирко славний,
що тепер він муж державний
вплив наче із води
і не знати ме біди.

XVII.

Жде вже Риця три неділі,
ходить, сердить ся, кричить,
ані гадки про весіле,
Мирко чує все й мовчить.

Щось у себе порядкує
і розносить по хатах;
вже „Бука” не друкує,
лиш нишпорить по кутах.

Далі Риця не втерпіла:
„Як же буде? Говори!
Через тебе я збідніла,
але ти і все бери — — ”

— Рицю! — каже Мирко за-
раз, —
бачиш добре: я не втік,
але вінчане амбарас,
відложім його на рік.

Не жадаю в тебе ласки,
але хто сплатить довги?
Маю різні обовязки,
як кайдани у ноги...

Риця зблідла і пожовкла,
мов би в ню ударив грім,
та не втихла, не замовкла,
а скричала на весь дім!

Гет мені з моєї хати!
Йди і иньших вже дурі!
— Рицю! — став Ревун ка-
зати —

Я пан посол! не свари!

„Ти пан посол?! Ти пройди-
сьвіт

вітрогон і дармоїд,
волоцюга і дурисьвіт,
що вже дуриш десять літ!

І вхопила пачку Бука,
кинула йому у ніс:

„А то злодій! то гадюка!
Чорт мені його надніс!”

Тут і пес зіскочив з крісла
та до Мирка навпростець,
Риця ще дверима трісла,
і весілю вже кінець.

Мирко тихо, політично
взяв циліндр і пішов.
Так то страх непоетично
вмерла довга ся любов.

Риця все зафантувала:
і сорочки не дала,
тиждень річи продавала,
місяць спати не могла.

Тимчасом Ревун невірний
у вдовички Гандзі був,
і ласкавий і покірний,
мовби військо вже забув.

Був недовго, привитав ся,
сїв на хвильку, потїшав,
і поважно попрощав ся,
бо у Відень поспішав.

Тай поїхав у столицю,
ратувати вітчину, —
і забув ту про вдовицю
і про Ришцю навісну.

Гарний город, добре пиво,
хмара привітних дівчат,
всі знакомлять ся так живо,
всі з тобою за пан брат.

Мирко зараз для науки
вчительку собі найшов,
щоб навчила та без муки,
слів німецьких і розмов.

Панна Міці вчила славно
Мирко памятав, що міг,
цілував її поправно
і казав: “Ich liebe dich!”

Сам же дома часто пізно
перед зеркалом ставав,
розводив руками грізно
і до стїн так промовляв:

“Hohes Haus! Bei uns im Lande
wird es einem heiss und kalt:
dorten wuetet eine Bande
wilder Rauber, wie im Wald”...

Чи “im Walde” — чи “in einem”
поправляв себе. — Біда
з тим язиком незвичайним—
мова страх тяжка й тверда!

І ніяк не переможенеш
тих учених перепон!
Головою тут наложеш,
будь ти й мудрий Соломон...

Він тому й не відзивав ся,
слухав інших і дрімав;
до роботи вже не рвав ся,
і охоти еже не мав.

Тільки як настали бучі,
довгі спори день за днем,
таланти його блискучі
вибухли страшним огнем.

Він тоді ревів страшенно,
бив у лаву патином
і прискакував скажено
до міністра з кулаком.

Не настала з того зміна,
не піддались вороги, —
„Ще не вмерла Україна!”
залунало навкруги.

Мирко вискочив на лаву,
правив хором, як із нот,
і потряс цілу державу
піснею на цілий рот.

Ще такого не бувало,
як пливе старий Дунай:
наше слово залунало
і збудило рідний край.

Всі міністри, всі народи
забалакали про гнет
і про наші кривди — шкоди
тай пішли собі в буфет.

Але Мирко став героєм
і народним співаком,
що на ворога йшов боєм
з піснею і кулаком.

XVIII.

Важна пісня і слова,
але діло ще важнійше;
сильна мудра голова,
та кулак бє ще сильнійше.

Ти міністрам говори,
як податники бідують,
говори, як до гори,
мов оглухли і не чують.

Ти до них іди з плачем,
підходи з усяких боків,
то потішать — колачем,
що дадуть за десять років.

Хто сильнійший, з тим ідуть
а хто слабший, най і гине!
Нагороду ще дадуть
тому, що другого кине.

І душі у них нема,
ані серця, ні сумління!
Ти проси і плач — дарма,
бо міністри всі з каміня.

Ходиш, дивиш ся на них
і кулак в кишени дусиш;
так би гримнув навісних,
але що! терпіти мусиш.

І терпіли всі послы,
хоч і лаяли що сплы,
вже з поклоном не йшли
і пощади не просили.

Тільки Мирко аж кипів,
як побачив з них котрого;
відвертав ся і сонів,
бо свербіли руки в нього.

Та прийшло ся, день настав,
пан міністер мав промову,
щирю правду вивертав
на брехню якусь здорову.

Не згрішила жадна власть,
все в Галичині в порядку,
уряд зробить, уряд дасть,
уряд має щирю гадку...

Слухали послы слых слів
і кричали, як на муках:
„Рознесемо брехунів
не на списах, а на буках!”

А Ревун се як почув —
до міністра та до чуба!
Раз лише його махнув
і сердезі вибив зуба.

Крикнув люто: „Щоб ти
знав!

Я тобі заткаю цельку!”
Зуба із землі підняв
і сховав у камізельку.

Пан міністер вже замовк,
та зірвалась люта буча:
кожний посол бив і товк,
тут різня вже неминуча.

Рада вибраних мужів
одуріла, опаліла,
замінилась на вужів
і словами сьвіт троїла.

Мирко на кінець не ждав,
вийшов нишком із громади:
„Все одно! — собі гадав —
буду бити без пощади!”

Я виборцям так прирік
і дотримаю їм слова!
Най пропаде чоловік,
слово посла — не полова!”

День мпнув, а вечером
слава вже пішла сьвітами
про міністра і погром
і про Мирка з Кулаками.

Всі газети, як воли
на торговиці, ревіли,
телеграми в сьвіт ішли,
люди як чмелі гуділи.

На всі спусти й заставки
Мирка лаяли й ганьбили,
тільки рідні земляки
боронили і хвалили.

І здобув Ревун собі
знову славу в нагороду,
на розраду у журбі
і на користь для народу.

Бо хоч важні є слова,
але діло ще важнійше;
добра — мудра голова,
та бить не раз мудрійше...

XIX.

Проминули бурі, бучі
і наради всі тріскучі
тай державну раду славну
розпустили по краях.

Мирко вибрав ся в дорогу
у Галичину убогу,
щоб сказати, справу здати,
що у Відни він зробив.

До виборців він спішив ся,
бо просили, щоб рішив ся
стати паном отаманом
на усю Дністерську Січ.

Їхав він на віча — збори,
і не думав про гонори,
але люди наші всюди
люблять послів, як батьків.

Мирко дивить ся: кіннота,
виїхала десь зза плота,
з хоругвами і стяжками —
всі цвितуть, як мак, як сад.

Ревуна повеличали,
славно! славно! закричали
і ґальопом, хлоп за хлопом,
почвалали наперед.

Тут нараз чи то гармати
стали замки розбивати?
ґуки стріли згомонїли,
рвали землю моздірі.

Під'їжджає Мирко близше,
із утіхи ледви дише,
а тут крики і музики
аж лунають навкруги.

Придивляє ся громадці,
що чекає на рогатці:
то селяни-громадяни
з хлібом сілю тихо ждуть.

Скочив Мирко з воза жваво,
поклонив ся всім ласкаво
і привіту від повіту
вислухав ту зі слізми.

„Честь і слава вам, наші па-
не!

Не забудуть вас селяне!
Ваші муки, ваші руки
роздобудуть нам гаразд”.

Мирко сплакав так пріємно
і подякував всім чемно
за похвалу та помалу
взяв у руки хліб і сіль.

Вдарила музика марша
і громада, та, що старша,
у містечко недалечко
пана посла повела.

Тут у салі стиск народу
жде на свого воєводу:
Розступіть ся! та дивіть ся!
Славно! наш Ревун іде!

Вийшов пан Ревун високо,
поклонив ся всім глибоко
і промову пречудову
просто з серця всім сказав:

„Люди! честь мені велика,
що народ мене закликав!
Сеї днини і години
не забуду я по вік!

Честь і вам, панове други,
що шануєте заслуги,
що за труди все і всюди
величаєте батьків.

Видко зрілість, видко поступ
бо до вас найшла вже достун
політура і культура,
вихованє і гаразд...

Щож я з Відня вам привожу?
Чим я похвалитись можу?
Не багато на се сьвято
тай не мало я привіз.

Невеличкий се дарунок
та великий поратунок
у гризотах у роботах,
у педолі мужика.

Гризли нас ворожі зуби,
доводили до загуби,
ваше мясо рвали ласо,
проливали вашу кров —

і не мали ви нікого,
щоби вибив хоч одного!
Я наважив, пику спражив —
гляньте: се міністрів зуб!”

І підніс його високо,
показав з верха і з боку,
щоб селяне, хто лиш гляне,
бачили, що він здобув.

Мов би вовк доскочив стада,
так зворушилась громада,
всі кричали, звеличали
пана посла Ревуна.

Славно! славно! Гомін, кри-
ки

і триумф такий великий,
що у місті літ зо двісті
стільки крику не було.

А потім пішла забава,
танці, пиво, ріжна страва,
пили, їли, гомоніли
і співали пізно в ніч.

Все весело, все так гарно!
Ах, Ревуне, ти не марно
на сїм сьвіті і в повіті
працював багато літ!

Тільки як запіли кури,
здобутки усі культурп:
поступ, штука і наука —
спати все пішло домів.

Мирко вибрав ся до дому,
сїв на возі у солому
й тихі мрії та надії
душу обняли його.

Котить ся візок по полі,
а Ревун іде до школи
і невинні та дитинні
збитки згадує свої.

Згадує латину, греку,
миши, Гандзю, небезпеку,
Рищю милу і кобилу,
Скоропуду, страйк і все.

Боже! от як віщували!
Як карали, висьмівали!
А прийшло ся, повело ся —
він тепер у всіх герой!

Ще коли-б найти подругу,
щоб забути вічну тугу, — —
можеб Ганну безталанну, —
і солодко задрімав...

XX.

Чар минув, як не був,,
і Ревун спочив по праці;
зажурив ся, засмутив ся,
бо гірке жите бурлаці.

Хто жиє, все снує
мрії гарні і надійні,
за забаву дасть і славу,
за любов літа спокійні.

Сумував, горював,
що такий сей сьвіт широкий,
а він бідний, як послідний,
сам, без жінки, одинокий.

Ох! любов, бистра кров
вже чого не накоїла!
Скільки перцю дала серцю,
скільки клопоту для тіла!

І спімнув, аж зітхнув,
Мирко молодечі літа,
ті забави не для слави,
тиху працю не для сьвіта.

Ах! було й поплило
тихе щастє за роками,
як у школі, ще в неволі
він кохав ся з кухарками.

Як то раз в давній час
він ходив на вечериці;
хоч бояв ся, закрадав ся
до Ганусі молодиці.

Ті роки, як хмарки,
розплили ся так борзенько!
Тільки спомин, наче гомін,
грає в серцю ще тихенько!

Вже гадав, вже складав
в голові думки прокляті:
панні Ришці, старій скришці,
за маєтки серце дати;

та якось не звелось,
Бог не допустив до згуби;
кандидаток ще достаток;
є й такі, що мають зуби.

„Ах! коли-б я не згуб,
ще за жінку возьму Ганну!
І молодша і солодша,
завстидає ще і панну!

Вже вона не бутна,
знає честь мені віддати!
І моторна і проворна —
вміє грошки складати!

Не сварить, а варить!!
Так не знають і у Відня!
І богата! є і хата!
Ах, моє ти серце бідне!”

Зажурився, похилився
бідний Мирко: що робити?
Серце мліло, захотіла
знову Гандзю полюбити.

Він пішов і найшов
дома Гандзю карооку,
Гандзю жваву і ласкаву,
Гандзю круглу і широку.

Гандзя вже стереже
слави дому, як пристаю,
та за Мирком знову зирком,
як колись-колись бувало.

Тут синок в руку цмок!
Мирка сам цілує в руку!
Хлопець сильний, чемний,
пильний,
любить школу і науку.

Мирко рад, що тут лад,
по головці сина гладить
і в гостині три годині
довгу бесіду провадить.

Ех! давно так він
сучно — тихо не тягло ся,
та з роками з вдовичками
жартувати не яло ся...

І пішов, як прийшов,
а за тиждень знов відвідав;
у вдовички-молодички
зже лишив ся і обідав.

Так він їв і сидів
все частійше у Ганусі
всі прикмети і котлети
розважав у своїм дусі.

Боже мій! Весь спокій
забирала Гандзя жвава!
Все з далека — небезпека —
але все яка цікава!

Ех! яка се гірка
та погана людська звичка!
Ні свободи, ні вигоди, —
тут пан посол, ту вдовичка...

Мирко йде, Гандзя жде,
рада-б дуже дещо знати
і за Мирком далі зирком,
та не хоче він сказати.

Аж тут раз в добрий час
він приходить та з букетом,
Гандзя втішна і розкішна
зараз приняла бенкетом.

Мирко не і снує
давні мрії молодечі,
не на спрагу, на відвагу,
і говорять дивні речі:

„Бо то я... бо семя
мій ідеал вже від давна,
а ви, пані, ви, кохані,
господиня люба, славна...”

— Мирцю мій! кицю мій! —
Гандзя не дала скінчити —
Я не знаю... пропадаю...
я не можу вже і жити!...

„Справді так? Ох, і як
любо чути таке слово!
Так рішим ся, поберім ся
і любім ся ми на ново!

— Любку мій! Дзюбку мій!
А віка мені не згубиш?
Все, що маю, дам, не дбаю,
але чи на правду любиш?...

„Не питай! Ти мій рай!
Ах! ті очі! ах! ті губи!

Я за тебе у потребі
всім міністрам вибію зуби!”

І любов бистру кров
заворушила в обоїх;
цілувались обнимались
аж до ночі у покоях.

Любо тут! Рипця в кут
і кузинка недоросла!
У м'ясниці з удовиці
вже була подруга посла.

Він худий, молодий,
але Гандзя, як гаргара!
Круглобока і широка —
ах! яка то красна пара!

Радість нам Русинам,
що пан посол не спізнився
і у пору на підпору
Гандзю взяв і оженився!

Проводир Любомир
закливе тепер в достатку
і у Відні будуть бідні
всі міністри по порядку.

Жийте-ж нам, Русинам,
паньство Ревуни на славу!
Дай вам, Боже, все, що гоже,
і що дня міцну забаву!

Ми за вас, поки нас,
не забудем, поки світа!
Мем кричати, величати
на многая — гая літа!

Історія про Австрійського Архикнязя Рудольфа.

Що сталося з Рудольфом? або Трагедія на замку Маєрлінг. — Життя і таємнича смерть австрійського архикнязя Рудольфа і його любки баронівни Вечери. Тайні події з життя австрійського цесаря Франца Йосифа I., цесаревої Єлисавети і жени Рудольфа архикнягині Стефанії. З 26-ма образками і портретами. 224 сторін друку. — Хто отже хоче довідатися дещо про австрійських пануючих і про загальні їхні відносини до австрійської держави, хай перечитає собі сю книжку заборонену читати в Австрії. Ціна сеї книжки 60ц

В міцній оправі 80ц

ІСТОРІЯ ПРО НЕЩАСЛИВУ АВСТРІЙСЬКУ ЦІСАРІВНУ.

Єлисавета, мучениця на австрійському престолі у світлі правди. — Се є незвичайно правдива і гарна історія про життя цесаревої, її поводження і мученичу смерть. В книжці сій є описана згадана смерть, подорожі і життя Єлисавети. Граф Ароши показує перший раз характер сеї високої пані, пок., яка була, як далеко любила свій нарід і як багато спричиняла ся до помочи бідного поневоленого люду. В Австрії сю книжку заборонено друкувати. Книжка ся обіймає 224 сторін друку, з 30 гарними образками і портретами цесаря, цесаревої, прегарних замків і інших гарних образків. Ціна сеї гарної книжки 60ц

МАНДРІВКИ ТА ПРИГОДИ ШЛЯХТИЧА ЧВАНЬКІВ- СЬКОГО НА ПОЛЮ І НА МОРІ.

Сю книжку як зачне читати то не зможе її покинути поки не перечитає цілу, а що вже насміє ся, то неможливо пером описати. Які то смішні пригоди він мав, що чогось подібного ще не читались в своїм життю. 118 сторін друку, в оправі коштує всего 50ц

СТРАШНИЙ МОНАХ РАСПУТІН

— або —

Тайни Царського Двора 50ц

Ruska Knyharnia
850 Main St. Winnipeg, Man.

36

Проклятий Цісарський Рід

— або —

ТАЙНИ ЦІСАРСЬКОГО ДВОРУ У ВІДНІ.

Книжка подає обширний опис тих всіх нещасть, які переслідують цісарську родину Габсбургів.

Описує ті трагічні випадки смерті членів цісарської родини.

В ній є поміщені фотографії визначних осіб, яких постигла незвичайна смерть.

Хто не хотів би знати про трагедію Рудольфа. Богато навіть вірять, що він жне і колись несподівано верне і засяде на хитаючій ся австрійським престолі.

Хочете знати про се, мусите читати книжку в якій довідаєтесь власне дійсної правди, що з ними стало ся.

Чи не цікаво вам знати про любовницю Рудольфа, Марію Вечеру? Кождий рад знати, чому старий цісар не позволив на розвід Рудольфа з жінкою, щоби син міг оженити ся з Марією Вечерою. Се така тайна, про яку на цісарським дворі не вільно говорити.

В книжці є опис про замордоване цісареві Єлисавети в Швайцарії, про замордоване австрійського наслідника Франца Фердинанда, котре приспішило, як кажуть, ТЕПЕРІШНУ ВЕЛИКУ ВІЙНУ.

Крім сего є ще багато дечого другого в тій книжці, про яке пересічний чоловік не знає — бо цісарі не дозволяють будь кому заглядати, що по їх палатах робить ся.

Книжка в великім форматі, на гарнім папері, з ілюстраціями, в 4-рох томах, коштує всего \$2.00

СПОВІДЬ БУВШОГО ЦАРЯ.

Бувший цар в тій книжці каєть ся перед російським народом і розкриває свої тайни свого царствования і усього царського дому. В сій книжці сам цар розказує правду о російській революції і своїм зреченю ся з трона. Світ ще ніколи такої книжки не читав. Ся книжка буде видрукована на всіх языках. Уся Росія й цілий світ говорить о сій книжці.

Сли хочете знати ВСІ ТАЙНИ ЦАРСЬКОГО ДОМУ, котрі до сих пор нікому на світі не були звісні і сли ви хочете знати як начала ся революція і як Царський Трон був звалений і ще множество інтересних річий, — зараз пишій по сю книжку, в котрій НИКОЛАЙ РОМАНОВ сам розказує про усе се. — Ціна книжки 25ц

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.